

hinanden. Mutatis mutandis spiller Købekraftspariteterne aabenbart en til Produktionsomkostningerne svarende Rolle.

Saaledes mener jeg da, at Forf. ved saa stærkt at træde i Skranken for de teoretisk saa værdifulde Købekraftspariteter overfor Valutakurserne bærer sig ad som overfor Krigsaarenes Prispolitik: han fører sin Fremstilling igennem som økonomisk Logik, og opnaar herved en overordentlig Styrke og Klarhed i Argumentationen. Men derved bliver efter mit Skøn de mindre Afvigelser, de „populære“ Forklaringer og Foranstaltninger i nogen Grad undervurderede, ikke blot i deres økonomisk praktiske Virkninger, men ogsaa i teoretisk Henseende.

Einar Cohn.

J. A. HOBSON: *Work and Wealth*. 460 S. Macmillan, New York. 1915.

J. A. Hobson minder som Forfatterpersonlighed om Wilckens, som denne bevægede sig i det „no mans land“, hvor baade Nationaløkonomien og Sociologien kan komme, og hvorfra de som oftest begge holder sig. Forf. gør Forsøg paa at omskrive Nationaløkonomien, maalende den økonomiske Virksomheds Resultat ikke i Term'iner af Rigdom, men af offentlig Velfærd. Under Begrebet Omkostning tager han den Lidelse eller Ubehag, Arbejdet forvolder, sammen med den Skade eller Gavn, Samfundet eller Individet selv faar ved, at Arbejdets Byrde lægges paa Skuidrene efter disses Bæreevne: om det end tilsyneladende kan betale sig nok saa meget at have en Industri med Børne- eller „svedet“ Kvindearbejde, saa er det en vanvittig Omkostning, naar man betænker, at Mødre og næste Generation fysisk ødelægges; Forf. har iøvrigt her en Række fornuftige Bemærkninger om Træthedfølelsen (i dette Sammenhæng skal jeg omtale, at den engelske Regering i Øjeblikket udgiver en Række „Reports of the industrial fatigue research board“).

hinanden. Mutatis mutandis spiller Købekraftspariteterne aabenbart en til Produktionsomkostningerne svarende Rolle.

Saaledes mener jeg da, at Forf. ved saa stærkt at træde i Skranken for de teoretisk saa værdifulde Købekraftspariteter overfor Valutakurserne bærer sig ad som overfor Krigsaarenes Prispolitik: han fører sin Fremstilling igennem som økonomisk Logik, og opnaar herved en overordentlig Styrke og Klarhed i Argumentationen. Men derved bliver efter mit Skøn de mindre Afvigelser, de „populære“ Forklaringer og Foranstaltninger i nogen Grad undervurderede, ikke blot i deres økonomisk praktiske Virkninger, men ogsaa i teoretisk Henseende.

Einar Cohn.

J. A. HOBSON: *Work and Wealth*. 460 S. Macmillan, New York. 1915.

J. A. Hobson minder som Forfatterpersonlighed om Wilckens, som denne bevægede sig i det „no mans land“, hvor baade Nationaløkonomien og Sociologien kan komme, og hvorfra de som oftest begge holder sig. Forf. gør Forsøg paa at omskrive Nationaløkonomien, maalende den økonomiske Virksomheds Resultat ikke i Term'iner af Rigdom, men af offentlig Velfærd. Under Begrebet Omkostning tager han den Lidelse eller Ubehag, Arbejdet forvolder, sammen med den Skade eller Gavn, Samfundet eller Individet selv faar ved, at Arbejdets Byrde lægges paa Skuidrene efter disses Bæreevne: om det end tilsyneladende kan betale sig nok saa meget at have en Industri med Børne- eller „svedet“ Kvindearbejde, saa er det en vanvittig Omkostning, naar man betænker, at Mødre og næste Generation fysisk ødelægges; Forf. har iøvrigt her en Række fornuftige Bemærkninger om Træthedfølelsen (i dette Sammenhæng skal jeg omtale, at den engelske Regering i Øjeblikket udgiver en Række „Reports of the industrial fatigue research board“).

Han siger ogsaa, at overfor den tekniske Fordel af Maskinerne skal man stille den Forringelse af Arbejderens Initiativ, det ødelæggende ved specialiseret Rutine- og Repetitionsarbejde og den midlertidige Arbejdsløshed, Maskinen forårsager ved sin Ankomst.

Omkostningen ved Kapitalens Fremkomst fører ham til at undersøge „Abstinensens“ Offer; den Kapital, der opsamles af de rige, er efter hans Skøn uden menneskelig Omkostning, idet man kun, hvor der foreligger Selvfornægtelse, kan tale om Offer. Ogsaa Konsumtionen undersøger han: de riges Overforbrug er skadeligt for dem selv, men værre ved det Eksempel, de sætter for Befolkningen, og værst maaske ved, at de leder Samfundets Kræfter fra en Produktion af gavnlige Ting til Produktion af Varer, der i bedste Fald er unyttige og neutrale, i værste Fald direkte skadegørende; her har han nogle morsomme Bemærkninger om den fornemme Societetsdames saakaldte sociale Pligter: Visitter og Selskaber, saavel som om den engelske Overklasses Sportsliv, som gaar ud paa, at det er en sand Gentlemans Beskæftigelse at gøre Sport og Væddemaal til sit Livs Hovedformaal. Forf. Bemærkninger om, at Befolkningen ikke forstaar at „konsumere“ rigtig, er interessant. Forf. burde heraf have draget den Slutning, at en bedre Fordeling af Indkomsten, for at være social nyttig, forudsætter en høj Intelligens hos Landets Underklasse; thi denne forstaar endnu mindre end de rige at give sine Penge fornuftigt ud: at 2- Værelses Lejlighed har kunnet holde sig hos velstillede danske Arbejdere, taler ikke til Ære for Klassen, og bortset fra Nic-Carter Romaner og 2 Øres Pressen, er der ingen, der vil paastaa, at Arbejderen giver Bogtrykkeren meget at bestille.

Forf. vender sig imod Grænseværdilæren, som han beskylder for Hjerteløshed; han vender sig f. Eks. mod Teorien om, at Arbejdslønnen falder sammen med, hvad Grænsearbejderen kan indtjene, og vender sig særlig mod Clarks af Cannan kritiserede Slutning: at følgelig faar Ar-

bejderen just, hvad han fortjener. Nu er denne Teori ikke fremsat som absolut, men kun som gældende i et Samfund, hvor Arbejdsgiveren staar i Monopolstilling overfor Arbejderen, og der tales ikke om Arbejdets tekniske Produktivitet, men kun om dets økonomiske Rentabilitet, og dernæst har ikke alle Grænseværdi-Teoretikere opstillet en saa foreløbig og derfor overfladisk Lære, som bliver urigtig, naar man ikke husker, at Arbejdet kun er en af Produktionens Komponenter, og at dets Rentabilitet er en Funktion af, hvad de andre Komponenter faar.

Forf. egentlige Bidrag til Økonomien er Læren om, at hver af Økonomiens Faktorer har en Minimumspris, under hvilken den ikke kommer til Stede (for Kapitalen fastslaar han den til 3 % foruden Vedligeholdelsen), og at der i den meste Produktion er et Overskud herud over; men dette „Surplus“ gaar efter Forf. Mening gennem Profit og Grundrente, gennem uproduktive Kanaler til skadelig Brug. Forf. vender sig med Voldsomhed mod den Doktrin, at man skal tillade de store Profitter, fordi de kun repræsenterer en Risikopræmie, som afbalanceres af Tabene i de uheldige Forretninger; dette er Misbrug af Gennemsnitsstatistikken.

Forf. benægter at være Socialist, forsaavidt som han anerkender Forskellen mellem den skabende og imaginative Hjerne og den blot efterlignende, men Forf. hævder, at de sociale og retlige Institutioner i Øjeblikket kunstig skaber store Indkomstmuligheder, som Samfundet ikke bør opretholde. Her kommer han ind paa Kravet om, at „the spirit of service“ i det mindste skal co-ordineres med „the spirit of profit“, og at Ejendoms- og Gevinstsynspunktet skal vige for det almindelige Velfærds Hensyn.

Forf. vender sig endnu engang mod Nationaløkonomien, fordi den begrænser sine Opgaver; hvor megen Ret han end kan have ved at paapege, at Nationaløkonomien ogsaa bør undersøge økonomisk Virksomhed belyst fra det almene Velfærds Stade, d. v. s. under Henblik til Slægtens varende

Gavn, og at der er andre Omkostninger i Produktionen end de, der giver sig Udtryk i Penge, f. Eks. Slægtens fysiske Svækkelse, Skadeligheden ved et specielt Erhverv eller det fordærvelige i visse Former af Konsumtion, saa maa den rene Teori baade have Ret og Pligt til at sætte en Grænse for sine Undersøgelers Omfang, og maa endelig have Ret til at udskyde alle de Elementer, som ikke lader sig rationelt behandle. Jeg er villig til, hvis jeg kan det, at lære mine Studenter Samfundsetik ud fra et rent Bentham'sk Utilitetsprincip, om end hellere fra Princippet om Individets Selvfornægtelse og Underordnelse, men jeg er absolut uvillig til at gøre Værdilæren til en Tumbleplads for kontraversionale moralske Anskuelser. Værdilæren har ingen anden Opgave end at finde Prisdannelsen for Varer, for Tjenester og for de produktive Faktorer baade i et Konkurrencesamfund og i et Samfund, hvor Monopolet hersker. Vi skal paa den anden Side gøre opmærksom paa, at de Love, vi kommer til, ofte er historiske Kategorier, d. v. s. betinget af tekniske og retlige Forudsætninger, og vi skal frem for alt være i Stand til at skære gennem det Væv af Taage, som Eksistensen af Penge lægger over det økonomiske Liv, og hvori Virkelighedens Straaler brydes skævt og i misvisende Retning og Form naar vort Øje. Men det maa Økonomien gøre med sine egne og ikke med Etikens Midler.

Dr. L. V. Birck.